

5 cent.

Gazeta de Mallorca

CRONICA SETMANAL CASOLANA

Arts y Lletres • Costums • Tráfec e Industria • Notícies • Anuncis y Reclams • de Ciutat y la Pagesia

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

IMPRENTA DEN JUSEP MIR.—Cadena de Cort-11.
Diriguhi sa correspondencia y quesvuya més que s'oferesta.
Demanauhi sa tarifa d'Anuncis y Reclams.
entajets a n'es suscriptors.-Ja's sap: avuy en dia, més ven qui més anuncia.

Primera anyada. - Núm. 20.

Palma • 17 d'Agost • 1903

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Per tot Mallorca y dins Espanya: tres mesos: 1 PESSETA
Per fora Mallorca: al Estranger. . . . . 1'50 >
Número corrent: 5 cèntims.—Estantis . . . . 0'10 >
Llibres mallorquins casi regalats.—Suplements gratis a n'es suscriptors.

ADVERTENCIA

Perque pogués anar completa en aquest número sa crònica de tota sa vuytada de Festes que Palma ha celebrades y que fins ahí en bon diumenge a vespre no varen acabar, hem perllongada un parey de dies sa publicació d'aquesta GAZETA.

Es nostros amables suscriptors y lectors mos dispensarán aquest petit retart, y no los sabrà tant de greu, en haver llegida s'altra advertencia o avis que posam á s'acabament de sa tercera plana.

Música religiosa

SOLT ha d'interessar per forsa a n'es catòlics, desitjosos de cumplir ses ensenyances espirituals del Sant Pare, es pensament d'aquest, en totes ses coses referents a l'Esglesia. Y aquelles ensenyances, que segurament no's torbarán gayre a escamparse per tot lo mon en forma d'encícлиques, ja podem judicar en certes coses quines serán, per lo que manava yaconseyava a n'es séus, feéls es cardenal monsenyor Sarto (avuy Pio X) quant era Patriarca de Venecia.

Una de ses matieres en que més ben fixat está es pensament del Papa, es sa música religiosa, de sa que parlava arafa sèt anys en una notable pastoral, donant a entendre es seu criteri d'un modo fan clà y llampant, que no hi ha dubte possible sobre s'interpretació des séus desitjos.

Comensava sa pastoral declarant quin es es vertader fi des cant, dins ses esglésies, y quines qualidats ha de tenir per esser digne d'acompanyar ets actes litúrgics, ajudant a n'es devots feéls a treure'n fruys de gracia divina.

Per axò l'Esglesia ha de condemnar sempre s'art lleuger, vulgar, y sa música profana y teatral amb pretensions de sagrada; sobre tot, tenguient dues branques tan sanes y plenes de sava d'un arbre d'art vertaderament religiós: es cant gregorí y sa polifonia.

Es cant gregorí es s'únic que's pot anomenar estricament litúrgic, tant p'és seu caràcter essencial com per sa venerable y secular tradició que l'ueix a sa liturgia romana; y sobre tot, porque es s'únic que juntament amb aquella liturgia s'es fet universal.

Encara que sa llegenda senyali a n'el papa Sant Gregori com autor d'aquest cant que du es seu nom, es ben conegedor qu'aquelles melodies tan grans dins sa séua senzillès y de tanta intensitat y variedat de sentiments dins sa séua sevidat, son com ses cançons populars, fruy de s'inspiració de cents y mils de cantors ignorats, qu'amb s'inconsciencia sublim des geni popular, traduïen en notes sa fe robustíssima des séus cors; sa séua piedad tan ardent y tan sincera, y de la qual avuy en dia son tan contades ses mostres.

Per lo que té aquell cant d'essencialment religiós, ha entrat sempre dins es còr de tots es creents; y per lo que val com obra d'art, es s'única que s'es impresa per damunt tots es gusts nacionals

y privats, despertant s'admiració profunda de tots es músics experts y arribant a esser sa vertadera música universal; perque no n'hi ha d'altra que tan bé interpret tots es sentiments de sa naturalesa.

S'altra casta de música que mèrex esser admesa dins ses esglésies per alternar amb so cant gregorí, es sa polifònica clàssica; sa música qu'arribá a s'esclat de sa perfecció per obra d'En Palestrina, es Beethoven de sa música religiosa; y produí durant es sigles XVI y XVII obres valiosíssimes, com ses d'En Victoria, En Morales, Roland de Lassus, Allegri, Boieldieu y altres.

Sa polifonia, casi sempre inspirada p'és cant gregorí, com era propi d'és músics que n'estaven ben possedits, té un caràcter de misticisme y de noble dignitat que no desdiu may dins un temple cristià y s'ajusta perfectament a n'és text sagrat.

Tenguient l'Esglesia aquestes dues formes musicals tan perfectes, no pot esser disculpat de cap manera s'introduhir dins ses funcions religioses una música profana, que quant tenga y tot cert valor artístic fora des temple—y axò no sempre succeyex—ha d'esser inconvenient y fora de lloc s'unirla a ses parades sagradas, que no resulten accompanyades per sa música, sino més tòst esclaves d'ella, contra sa vertadera lley litúrgica.

No es lo més trist que qualche compositor de poca conciència artística escriga música per l'Esglesia, allunyantse sense mala intenció de s'esperit religiós; es mal més gros el fan es qui trasmuden sa música d'òperes y de cançons profanes, adaptantli bé o malament un text sagrat, llastimosament estrafét casi sempre y en completa contradicció amb sa música que li serveix de desfrés.

* * *

De tot axò's quexava es cardenal Sarto, quant era Patriarca de Venecia; y traduïdes son de sa séua pastoral indicada ses nostres paraules.

Si llavò, que tenia a càrrec seu ses esglésies des patriarcat venecià, procurá esvahir sa música profana d'és temples a on ell manava, ara que desde la Sèu de Sant Pere de Roma pot fer arribar per tota la cristiandat sa benfactora influència des seu bon gust artístic y de sa séua piedad religiosa, es segur qu'es rectors y organistes haurán de respectar es desitjos de Pio X, allunyat del còr de ses esglésies aquells himnes renouers, fets damunt un *coro de la conjura* de qualque òpera; ses *Ave-Mariés* en forma de *cavatina*, es *Salutaris hostia* cantats amb música de *Povera mamma*, (jo me-teix n'he sentits), y ets ofertoris amb compás de wals o de pas doble.

Tot es un bon comensar. Deu vulga que s'adveniment de Pio X a n'és pontificat sia es principi de sa regeneració de ses funcions sagradas, desde es punt de vista musical, per major honra de sa religió y p'és profit espiritual y artístic des bons cristians.

A. BORDÓ.

Vuytada de Festes

No mos bastarien, ni de bon tros, ses quatre planes de que podem dispondre, si haguéssem de ressenyar y descriure cosa per cosa y punt per punt tota aquesta setmana de *Festes* qu'hem tenguda.

N'hi ha hagudes abastement, de tota casta y per tots es gusts. Deveriments, espectacles, funcions y actes solemnes, seguits seguits, un darrera s'altre, cada dia y d'es demà fins es vespre, tothom n'ha pogut gaudir y ha pogut triar, cadascú segons ses séues preferencies.

Podrà haverhi qui li haja trobats defeces a n'es programa; pero de falta de varietat, ningú s'en podrà quexar; bo y dolent, avengut o esguerrat, de tot n'hi ha hagut qualche mica.

Qui'n vulga guardar memoria o conservarne inventari espinzellat y cabal de tot quant s'es succehit a Palma durant aquesta setmana, no té més que fer sino reunir una colecció des diaris ciutadans publicats entre aquests vuy días; y allá hi trobarà pertrèt per compondre'n una crònica.

No sabem lo que respecte d'axò se determinará a fer y acordarà es nostro Ajuntament, qu'entre es séus empleats té un archiver y cronista. Pero sembla que no estarà gens fora de lloc, sino molt al contrari, s'acort de que s'escrigués y estampás *ad perpetuam rei memoriam*, una relació completa d'aquexes festes, escrita amb més sossec y bon tranc d'és que permeten ses prèsses periodístiques, ocasionades a descuysts, inexactituts y omissions, de que casi may se poden alliberar plomes frissoses escrivint a la babel-lana.

* * *

Noltros no pretenim aquí ni podem fer altra cosa sino apuntarne breus impressions y notes al vol, de lo que hem vist, hem llegit o hem sentit a dir, respecte d'aquexes festes.

Arribam a misses dites, y sa nostra relació ja vé darrera ses *diaries*. Axò mos empeny a acursar rahons y a abandonar sa verera de referirho tot, fil per randa.

Diumenge dia 9

De bon matí, grans repicades desxoneden la gent y li fan a sobre que ja han comensat ses festes.

De la Sala surt un estol de xeremiés, fabiolés y tamborinés pagesos, que accompanyant es *gigants* y es *nans* de caparrotot, s'encaminen cap a n'és Moll, a esperar s'arribada des mahonesos.

Sa desparada d'és *sis mil* (?) morterets no axordá tant com qualcú's pensava.

Rebuts ets hostes de Menorca, s'en tornen venir alegrement y sonant-sonant, cap a dins ciutat, y tresquen carrers y places.

Devés les vuyt, sa música militar toca *diana* en mitx de Cort, y passetja també per *vila d'amunt* y *vila d'avall*, amb bones sonades.

Torrentada de pagesos y gent que torna

de fora-porta desemboca dins Palma de per tots es vents: carril, cotxos y carretons, galeretes y diligencies, arriben estibats y a caramull, y per on-se-vuya veym cares noves.

S'olla de ses festes ja ha arrancat es bull, y no refredarà en tota sa setmana.

Ses Exposicions

S'inauguren a les 10, comensant per sa *Agricola* y *Industrial*, instalada dins sa Llonja.

Ha fet bé sa Comissió, de distribuirles en seccions, y no podia fer altra cosa.

En tot ciutat no hi havia local prou gran y espayós, que pogués contenirles totes.

Apenes basta s'antiga y gran casa de la *mercaderia* per donar cabuda a tants y tants d'escullits productes y mostres com posen de manifest es nostros agricultors y industrials, y que son una mostra viva de lo que aquesta benehida terra balear produceix y de lo que dins ella s'hi trebaya.

Es qui han donat recapté y han fetes acudir y han dirigides tantes y tantes instalacions, poden estarne satisfets y donar per ben emprada sa feyna.

Vat'aquí s'Ajuntament qu'arriba, y amb ell ses altres Autoridades, Juntes y Corporacions; Diputats a Corts, Batles de la pagesia y representants d'Ervissa y Menorca. Sa Llonja s'umpl de gent. El Bisbe beneyex; se pronuncien breus parlaments: s'exposició queda inaugurada.

A sa metixa hora, romanen ubertes y comensen també a esser visitades sa exposició de *Lobors* de dòna, dins sa sala gran de s'Ajuntament; sa de *Belles Arts*, dalt sa Diputació, y sa d'*Antiguedats*, dins s'oratori de Montission. Moltes hores son mester per veure tot quant oferexen de distingit y notable.

Serà estat aqueix un des capitols més importants de ses Festes, y una prova ben patent de lo molt y bo que tenim en aquestes illes.

Dins la Sèu

A les onze, s'hi celebra una solemne missa cantada. S'*Orfeó Mallorqui* canta motets dins el còr.—Derrera sa missa, umplen ses naus de la Sèu aquells versets admirables d'és gran *Te-Deum* d'En Tortell, qu'en lloc produexen un efecte tan plè y grandiós com dins sa catedral nostra.

S'es feta hora d'anà a dinà. Carrers, places y passetjos, tot formiguetja de gent. Brilla un sol de vertadé estiu, qu'embelluma y fa rompre en suor y xapa ses pedres.

A sa plassa des toros

De mitjan capvespre en avall, la Rambla y es carrer d'ets Oms se veuen plens de gentada qu'acudeix a lo que anomenen *espectacle nacional*; pero que tan nacional y tot, no té (gracies a Deu) nom propi y castís dins sa nostra llengo.

Ni mos hi han convidats, ni mos ha llegut anarhi. Hora-baxa, hem sentit contar que hi havia hagut gran escàndol, truy y

bogiot, porque es derrer brau no era brau; que tot es fustam de sa plassa era romás trossetjat y tirat dins es *redondel*, y qu'es poble *soberano* s'havia presa sa justicia per ses mans, donantse per enganat y cercant revenja contra s'empresa.

Bon profit, a tots es qui axòls agrada.

Ses alimares

N'hi hagué de molt notables y que volien uys per mirar. Enguany s'electricitat ha afegides ses séues intenses resplandors a ses des gas y s'*acetileno*; y carrers y places hi ha haguts aon s'hi podia llegir amb igual claredat que si fos de bell de dia.

Tot Cort y es carrer de Colon llambretjaven d'estrem a estrem. Es frontis de la *Sala*, desde es portals de baix fins a n'es rellotge, era una bellugadissa de llumets: sa Diputació també. Y devallant per sa costa de Sant Domingo, vos trobáveu amb so jardinet de la Glorieta, també tot farcit de llumets y bolles de gas, per mitx de ses plantes y enfilantse p'es troncs y branques d'ets abres.

Es Born feya un gran efecte. Desde s'arc monumental d'es cap d'avall fins a sa font de ses Tortugues, tot era un vessant de llum. Ses grans bolles voltaiques enlluer-naven mirantes de fit a fit, y feyen parexe esmortuida y rotjena sa clarò d'ets altres fanals; axí com temps enrera sa d'aquests vencía y sobrepujava sa des llantons y gresolets d'oli.

La Rambla endiumenjada amb grans arcs també lluhia de cap a cap; pero es seu aspecte feya anyorar aquells grans abres que fins ara há molt poc temps, la ombretjaven y la embellifén.

Allà on primer era es brolladò, s'hi havia d'inaugurar una *font iluminosa*. Per poca trassa o qui sap per que, no resultà ni iluminosa ni font; y gent pagesa hi haguè que se donà per enganada, y s'en anà a sopar amb manco talent, sospitant qu'es ciutadans s'eran volguts riure d'ella.

No totes en aquest mon mos surten sempre avengudes. Y bona prova d'axò va esser s'anunciat *festival ciclista*, que no's pogué celebrar, porque sa gentada invadí es terreny qu'havia de romandre buyt; y no hi valguéren municipals, ni Alcalde y tot, capassos de fer fé enrera a tota aquella generació que volia veure corre y desfilar es *cavalls de ferro*.

Dilluns dia 10

Ja que en tot lo demati es programa no oferia cap funció ni *festejo*, aprofitarem es buyt per trescar ses exposicions.

A sa Llonja

Molt agradable y variat aspecte presentava aquella colecció de productes de s'*Agricultura* y s'*Industria*, ben exposats casi tots; y encara que no hi havia, ni de molt, tot quant produxen de notable ses nostres illes en aquests rams, bastaven axí meteix tals escapolons y mostres per donà idea de que tenim conradors y industrials diligents y entesos, que trebayan amb afany y no romanen enrera.

Grans y llegums a balquena; vins y viñagres, cervesa, aygordents, resolis y altres licors; metles, garroves, vellanes; fruytes, cànijoms y hortolisses; formatges, porquim y pa, conserves y altres queviures; coral d'Alcudia y arròs de s'Albufera; garbayons y ays y canyes y fèms; arades y eynes de pagès; galines y galls, oques, tòrteres y coloms; de tot axò y molt més s'en vejen notables mostres.

Objectes de ceràmica mallorquina; ciments, maresos y pedres vives; botes y cubells de celler; cordam des gruxat y prim; ormetjos de pescà; ferratería y serrallería; mobles y catifes, capells y barrets y gorres; calsat y formes; mistos y llibrets de fumà; bastons y altres objectes de s'vína ervissenca; trebays d'espartería y obra de pauma y d'esparr, merexien elegis des visitants, com a triades manifestacions d'es

recursos y avènsos amb que conta sa nostra industria.

A sa Diputació

Una saia gran y dues de més petites ocupava sa modestíssima exposició de *Belles Arts*, dexant entreveure a primera vista que s'era haguda d'organizar dins molt breu temps y depressa.

Sa secció de Pintura oferia poques novetats, y d'aquestes cap de vertaderament notable, juntament amb alguns quadrets que millor serien romosos dins es pintadors, o girats cap a sa paret, per no fer mal a la vista.

Altres quadros ja coneiguts y de factura y estil d'antany, al costat d'uns quants qui pretenen de *modernistes*, completaven sa colecció, junts amb varies escultures aviat vistes y judicades.

Dibuxos a la ploma y al carbó; projectes arquitectònics y algun retrato omplien una saleta. Dins s'altra feyen molt bon veure unes quantes coleccions de fotografies artístiques, en negre y en colors, qu'encara que fetes d'aficionats, demostraven un acert y un bon uy que ja s'en podrien donar per satisfets de tenirne tant, molts de fotògrafos professionals, d'es qui no fan altra cosa tot l'any y tota la vida.

Dalt la Sala

Allà si que ses nostres senyores y seyyores hi trobaven bon prèu fet, y molt que mirar y admirar, amb aquella abundosa y delicada exhibició de *Lobors de dona*.

Tota casta de primoroses feynes de cuits y brodats, en que tant se distinguen ses mallorquines; tota s'interminable variedat de *punts* y *trebays*, desde es fàcils y de profit, fins a n'aquells qui servexen just d'ornament y no més, y fan mal bé sa vista de qui hi consumeix s'habilitat y sa paciencia; tots allà estaven de manifest, a dins vitrines y capses que los guardassen de pols o de visites de mòsques.

Sa gran sala consistorial n'estava plena de cap a cap, y no cessava de rebre elogis y admiració de sa nostra més entesa y prima de gust y distingida femelleria.

A Montision

Mil vegades hem sentides quèxes y lamentacions de que sien fuytes y desaparegudes de Mallorca precioses antiguedats de tota casta, que comprades per colecciónistes o negociants, son anades a enriquir musèus forasters, donant una prova de sa nostra indiferència o poca amor a tot lo de la antigüèa.

Pero, axí y tot, aquesta exposició retrospectiva celebrada a Montision ha servit per demostrar que axí meteix mos ne romanen encara moltes d'antiguedats preciosíssimes, qu'han sabudes conservar y guarden gelosament unes quantes famílies aristocràtiques y altres qui no u son; pero que en estimació a tot lo antic, rivalisen y fan bona lliga amb elles.

S'ex-oratori de Montision no es estat bastant espayós per contenir tant de cabal arqueològic com allà dins s'es hagut d'acaramullar; y si doble gran fos estat, també haguera resultat ple de preciosos exemplars d'escultura y pintura antigues; d'argentería y ceràmica; de mobiliari y vestimenta y panoplia; de robes y tapissos y véys texits; de mil despuyes y curiositats de l'altrany, que mos donen clara idèa de costums socials y usances que pera sempre donáren tomb, sustituides y arreconades per altres costums que mos ha tuytes y ha establides sa vida moderna.

Era una bellesa y un encantament d'ets uys veure dins s'ample oratori aquella es-tesa de llits, taules y tabulets, cofres, caxes y arquilles, canteranos, bufets, cadires, reclinatoris y reconeres; aquelles parets cubiertes de tríptics y retaules; aquelles galeries amb tants de frontals y palis, capes pluvials de seda y lama d'or y argent, dalmàtiques y casulles, tapissos, catalufes y

cortinatges; aquells buyts de capella plens de vitrines, amb palanganes, plats y pitxers de plata, miniatures y esmèlts y bronzos, medallons, sirenes y pintes; creus y rosaris d'or, anells, guyetes y braceroles; filous, *palillo's* y ventays; setrières, capses y mirayets; tots aquells trofèus y escuts amb espases, dagues y misericordies, llances, dardells y destrals, ballestes y espin-gardes, pedrenyals, pistoles y arcabussos; morrons, montures, estréps, brills y esperons; èlms y brassals, cotes de malla, corasses y guants ferrats; aquells claus dinals, llums de cruya y tota casta de ferramenta; aquelles figures tallades de fust, alabastre, metall o ivori; aquelles llumeneres, palmatories y candelers; tantes retjoles y plats y lamparetes y terres-cuytes; y aquella curiosa estesa de manuscrits y llibres rarissims, incunables, estampes y plegamins, diplomes, escuts y segells; es primers periòdics que a Mallorca se publicaren, y un sensfi d'altres coses més, que sa memoria no'n pot trèure conte cabal, si les vol anomenar totes, una per una.

Vertaderament se son lluhits aquesta vegada es nostros amadors y colecciónistes d'antiguedats, es cercadors de tot lo antic; es qui—segons expressió d'un facetó—*fan cría d'árnes*. Y sa Comissió de Festes los podrà ben agrair que, a costa des sacrifici de remoure per vuyt dies y trigarinar cuidadosament a Montision tantes delicades y precioses rareses y antiguedats, hajen donada a s'Exposició una importància y lluitant qu'ha merescudes expressives alabances y enhorabones.

Per alegrar més la gent ciutadana y foguista que trescaua y andoyetjava amunt y avall, venguéren d'Alaró y Algaida dues colles de *cossiés* y una d'*indios* de Manacor, qu'amb sos séus balls y vestimenta de coloraynes, tenguéren sempre processó seguida d'atlotèa y de gent garruda que los corría derrera.

Llavò de vetlada també ballaren, a la *Real* de sa Fira; fins que ses espries des couets y es fum y trons de sa *traca* advertiren qu'era hora d'anà a dormir, per reprendre el sendemà altra vegada ses festes.

Dimarts dia 11

En es Líric, a les 10 tocades, doná En Juan Rosselló, d'Alaró, sa anunciada conferència agrícola-literaria.

Es triat auditori que s'era alegat allà per sentirla, va escoltar gustosíssim sa animada y feél descripció que mos fé de sa Mallorca pagesa es conferenciant; y tot quant va dir tengué s'atractiu de lo vist de prop y *viscut*; aquell segell y saborino de veritat, que no més logra qui parla de coses ben observades y coneigudes.

En Rosselló va descriure, en estil llampant y ple de color, ses dues regions mallorquines característiques, de *pla* y *montanya*; es caràcters y fesomia diferencials de la gent qui les habita; sa diversitat de terres y produccions; sa flora y fauna de s'illa; es conrons y feynes d'es camp, durant cada temporada de l'any; es goigs y penes y afanys de la vida de pagesia, y ses millores y avensos que van a més d'alcançar tots es qui no viuen ensopits, pereross ni rutinaris; sino que mirant lluny y cap a endavant, malavetjen a seguir ses petjades y s'exemple des qui'n saben més que noltros.

Sa conferència resultà molt saborosa y va esser llargament aplaudida.

Sa part d'es capvespre y sa vetlada d'aquest dia, fou també ben aprofitada.

P'és qui son afectats de corregudes y de cavalls, s'inauguració d'es cós de Son Macià, devés Marratxi, los va esser un deveritent entretenyut y agradable. Corregueren allà ses *espasetes* de trot més llarc y de més pit y més cama; no hi varen man-

car missions, y tant d'anada com de tornada n'hi hagué per qui'n va voler, de truy y de polsaguera.

Es vespre, sa plassa de toros se tornà a umplir, que no s'hi podia aficà una aguya, per veure femelles toreat bouets; y es gran castell de fochs artificials desparat per n'Espinós, de Reus, va donar brillants acabayes a sa tercera diada de festes.

Dimecres dia 12

Suspresa sa segona conferència literaria que en es Líric s'hi havia de donar sa part d'es matí, hi hagué en es Moll, a mitjan capvespre, ses corregudes de barques qu'organisà y celebrà es *Club de Regatas*.

No s'en fé cap a la vela, sino que varen esser totes al rem; y era ja horabaxa de tot quant la gent comensà a acudir a sa mar d'arribada de mar y a s'esplanada d'es Moll y demunt la riba, per veure es fochs anunciatos y s'iluminació de sa bahia.

Es foguista s'errà de pis o tengué cosa de nou: vol dir, que's cremáren uns focs que pareixen destinats a sa festa de s'Indianer o de Galilea. Y es llumets flotants qu'és ventet terral s'en havia de dur mar endins, feren també mala prova y envestiren a sa vorera. D'allò no'n tengué culpa sa comissió ni es foguista.

La gent s'en tornà entrar cap a dins ciutat com madò Moreya; y amb quatre verbes y fisconades se consolà d'es xasco rebut, que aviat li varen fé olvidar ses lluminaries des Born, de la Rambla y de Cort, per on trespà fins que li entraren ses ganes d'anars a sopà y a jèure.

Dijous dia 13

«A las diez de la mañana (deya es programa) cantarán los orfeones en el local de la Exposición.»—Se feren les onze... En Figuera tocà mixdia... y encara es s'hora qu'hajen comparegut ets orfeons.

Deguéren tenir sa gargamella enturada.

Millò va anar, es decapvespre, es *cós blanc*. Si's fos vist més concorregut, amb major número de cotxos y de carrosses, seria estat un espectacle molt de veure y des més lluïts.

Ses nou o dèu que hi hagué, presentaven molt bell aspecte. Y amb ses fatxades de pisos y de botigues, també adornades totes de blanc, pogué formarse una idea de lo garrit qu'ha de resultar un *cós blanc*, en dia que la gent de cotxo se determinà a prenderhi part, y no fassa anques enrera, com ha fet aquesta vegada.

Llegírem a tots es diaris de lo'ndemà qu'eren resultats verdosos es balls populars (?) que de vetlada hi hagué a sa plassa des toros, tota iluminada de llum elèctrica.

Divenres dia 14

Sa part d'es matí, es distingit y estudiós metge militar En Bernat Riera, doná en es Líric un'altra notable conferència sobre higiene ciutadana, relacionantla amb ses fires y festes.

Estigué molt encertat, y es públic que allà va anar a sentirlo, li aplaudí llargament s'oportunitat d'es tema elegit y lo bé que l'explicà, com aquell qui domina y coneix a fons sa materia de que tracta.

A les 4 d'es capvespre hi hagué es *carroussel* a dins sa plasa de toros. Molt concorregut y animat, va esser ocasió de lluirment per alguns des cavallistes y colcadors que hi prengueren part, y que corregueren ses sortes amb tota sa brivada y llestesa que los permetia es cavall que cadascun colcava.

Certamen literari

S'omplí es Teatro Principal, de dalt a baix, que ja no hi cabia pus gent. Tot lo bo y millor de Ciutat en cultura intel·lectual s'era congregat allà. Senyores y fadrinetes totes ben enlestides y sonrients, embellien aquell aplec. Homos de lletres y de ciències honraven amb sa presència la festa que presidia el magnífic Ajuntament. Cànonges y rectors y capellans tenguéren

també es bon acert d'assistirhi. El Bisbe y tot, acompañat des seu Provisor, Secretari y patges, ocupava un siti de preferència.

Entre els acorts de sa música, es Jurat s'assegué en son lloc; y es president, qu'era En Juan Alcover, va pronunciar un discurs, tan escayent, sustanciós y ben parlat com ell acostuma sempre; demostrant amb enginyoses y discretes rahons, sa conveniència y necessitat de conrar sa nostra llengo, poesía y literatura propies, com a poderós medi d'affirmar y reconstruir sa nostra personalitat dins sa nació y sa regió; emprant es llenguatge més adequat per produir inspirades obres vertaderament belles y de durada.

Es secretari des Jurat, Sr. Verdaguer, donà conte d'es veredict; y acte seguit, un derrera s'altre foren cridats es poetes y escriptors qu'havien guanyada joia.

En Gabriel Alomar s'en dugué es premi depoesia lírica, amb sa «Agonía de les flors», que llegí ell mateix.—Els dos accèssits foren per Mossen Juan Aguiló, de Manacor, autor de «La Mort» y «Despulls» de que també va donar lectura.

D'es premi de poesía regional va esser-ne guanyadora sa nostra gentil poetisa y amable col·laboradora, Na María Antonia Salvá, amb una preciosa poesía, «L'Estiu», digna de tota alabansa, y que per séua volria qualsevol mestre. Es una delicada esquissat de pensament y factura. Més avall la trobareu, y podreu judicarla vostros metexos, lectors qui no l'heu sentida. Entre grans aplaudiments, s'ilustre poeta D. Juan Palou y Coll, qu'era també d'es Jurat, anà tot satisfet a cercar sa poetisa premiada,—es rossinyol mallorquí, com deya ell;—y la s'en menà a ocupar un siti d'honor, igual que si fos estada reyna de la festa. S'audiò de tal poesía (llegida p'En Torrendell) va esser aplaudidíssima y de tothom celebrada.

«L'Hivern», d'En Jusep Tous y Maroto, també col·laborador nostre, meresqué s'accèssit primé. Y llegida per ell aquixa poesía, torná sonar es nom de la Sra. Salvá, com autora de «Jochs de nins» que guanyá es segon accèssit.

Es premi de poesía religiosa el s'en dugué es jove seminarista, En Llorens Riber y Campins, amb un poema en alabansa de *Sor Tomasa*, llegit per ell. Primer accèssit, sa poesía «Eucarístiques» y segon, sa titulada «Cant de Judith» que resultáren esser respectivament de Mossen Angel Garriga, rector de Llerona, y de D. Ramon Bassegoda, metge de Sans. Un tercer accèssit se concedí a n'el «Serra, serra, serrador» de dit D. Juan Aguiló pre.

De s'estudi històric sobre s'Ensenyansa a Mallorca, meresqué premi En Jaume Pomer, y accèssit En Rafel Ballester.

Mossen Andreu Pont, manacorí, resultà essè autor de sa premiada monografia sobre es descans dominical; y un'altra qui exposava ses «Condicions qu'ha de reunir un camp d'experimentació agrícola» y fou recompensada amb accèssit, va esser també d'un altre manacorí, l'Honor Andreu Alcover y Sureda.

S'en dugué es premi de prosa literaria sa composició descriptiva «La Sèu» d'En Gabriel Alomar; y es de poesía en mallorquí vulgar, «Un qui's mó» de D. Pere d'A. Penya. Una y altra foren llegides p'En Torrendell, y com totes ses anteriors, calorosament aplaudides.

Els altres temes romangueren deserts, o no s'hi adjudicà premi.

S'acostumat discurs de gracies va esser encomanat a n'es poeta mestre, En Ramon Picó y Campamar, vengut apostol de Barcelona, aon resideix, y de Pollensa, son país nadiu, per actuar com a jutje d'aquest certamen.—En dir qu'és parlament d'En Picó resultà digne d'un regionalista tan ferm y convensut com ell, y fé molt bona

pareya amb s'altra presidencial, ja roman fet son elogi. S'allunyament de Mallorca no refreda s'amor coral qu'es mallorquins senten per *sa roqueta*; sino que més tòst l'acora y l'aviva. Y bé u demostra y significà En Picó, amb pensaments y paraules d'arrelat y ardent patriotisme.

Creyam que aquest certamen, en conjunt, mereix esser calificat de notable. Y si s'Ajuntament se determinás, com es de rahó, a ferne estampar un llibre contenint es discursos y ses composicions premiades que no requiren impressió apart, seria axò sa millor manera d'acreditar y deixar memoria de que sa poesía y literatura mallorquines ténen avuy conradors que les enaltecen y les manténen ben sanes y esponeroses.

Dissapte y diumenge 15 y 16

Es poc espay que roman, mos obliga a cursar rahons. Direm sols que aquests dos dies, per allò d'esser festius y es dos derrers del Programa, mos abocárem dins Ciutat pagesos a milenars, qu'en volguéren veure la fi de ses nostres Festes, sense haver hagut de pèdre cap jornal d'entre setmana.

Sa retreta militar, es segons toros y es derrers focs, feren anar la gent alta de barrat; es certamen musical, aon varen concorrer ses bandes de Campos, Manacor, Capdepera y altres, juntament amb sa ciutadana Municipal; es de guitarres y mandolines; sa festa de ses juguetes y tot lo demés que complejà sa vuytada, fins a sa estrepitosa *traca* final, tot y cada cosa va esser motiu de mantenir y perllongar s'aniamació may vista que dins aquesta capital nostra s'es observada durant tota sa setmana.

* *

En rudes: aquestes festes d'enguany, amb tot y es punts escapats y ses deficiències qu'hem hagudes de llamentar, serán una provatura y també una esca, per ses millors y més ben trempades que podríen organisar per l'any qui vé.

Així voldriem que fos, y que tots plegats les poguéssem veure, si convé, plens de salut y alegria.

* * * * *

L'ESTIU

*Més val un punt d'alegria
qu'una torre de dinés.*
(Cansó popular)

La vella a l'ombra ja fila:
Som al estiu. ¡Quin ale..!
Correu, nins, per fora vila,
Qu'are es temps de viure a plé.
Ni plechs, ni cartells, ni escola,
Ni sentir més cantusso!
Que l'amiga corriola
Que gisca de sol a sol.
Es el temps de les rondayes
A baix dels parrals novells;
El de les gables de fayes
En que suren los auells:
El temps de cassà a beurada
A la vora del aujup
Y de jugar, de vetlada,
Per demunt les posts del cup.
Ja us envia la llum séva
La lluneta del pagès:
Cridau:—*Jo estich dins ca'téva,*
Lluneta y tu no'm dius res.

A l'ombra de la cisterna
¿Qu'es aquell llumet tan viu
Que's belluga?... ¡Una lluerna!
Llumenaret de l'estiu.

*

Demunt les amples voreres
Del brocal colrat p'el sol
Les verdes aufabagues
Crexen en son cossiol;
Y al pujar la gerra plena,
Tremola de set cada uy,
Vent degotar la cadena
Y el cap de corda remuy.

L'esperit que pe'l mon tresca
També'n torna assedegat;
Mes no cerca l'aygo fresca
Del poalet estanyat:
Cerca un glop de poesía,
Encantament que no's veu,
Com l'eco que repetia
Al fons de l'aygo ma veu:
Conhort qu'en les penes mudes
Del cor m'alleujera'l pes
Ab les remors conegeudes
Del vou-ve-ri-vou del bres:

«Sa molinereta
D'es molinet nou
Ha feta bugada — y no l'ha axugada...»

«Sa molinereta
D'es molinet nou

Ha feta bugada — y no ha fet sol.»

No hi ha embatolis ni frescura
Qu'axí reviven mon cor:
Tench pô qu'ab tanta dolsura
No li venga un raig de plor:

«Si la son venia,
Jo l'adormirà...
Si la son no vé,
No l'adormiré.»

*

L'oratjol du de les eres
Olor de paya y cansons,
Trotar de mules lleugeries
Y rodar de carretons.

Les maravelles badades

Mirant els estels poruchs,
El sol ja les ha acopades
Y totes dormen, ulls cluchs.

Ab lo subèch del mitx-día

Torna renyar la calor:

Fins al toc d'*Ave María*

No correrà més frescor.

«Lay-lay, farem un ventay

Lay-lay, de plometa fina...»

*****

*

Del pinar cauen les pinyes
Que bada'l sol agostench:
Ja negreja per les vinyes
Qualque axingló primerench.

Vendrá'l temps de la vermada

Quant serà passat l'estiu:

D'una bonansa passada

Altra bonansa reviu.

L'amor y la poesía

Serán reys per sempre més:

Més val un punt d'alegria

Qu'una torre de dinés.»

MARÍA ANTONIA SALVÁ

NOTA.—Tot lo que va de *llitra cursiva* son cansons populars.

*****

CRONICA CIUTADANA

Bona gent.—Amb tot y sa gran acaramullada de gent que hi ha haguda aquests dies per dins Ciutat, no s'es sentit parlar de robos ni de bregues ni desordes de cap casta.

Dir sia amb elogi des mallorquins, tant pagesos com ciutadans, y d'es forasters qu'hem tenuts com hostes.

Café d'Artá.—Mos han fet avinent que es qui varen presentar aqueix nou producte mallorquí a s'Exposició de sa Llonja, son D. Perico Sanxo de sa Jordana, D. Pep Sureda y D. Juan Aymar. En bon'hora, y cadascú tenga lo qu'es seu.

Més municipals.—Ara en haver reposat una mica d'es cansament d'aquestes *Fires y Festes*, pareix qu'un des primers acorts de s'Ajuntament nostre serà es d'aumentar y millorar sa Guardia municipal.

Naturalment: com la ciutat creix, es municipals que tenim ja no basten per atendre y vetlar per tot, y s'en necessiten més.

Lo que importa, quant venga es cas, es sobre triar gent llesta y arromangada.

Publicacions rebudes

LA MORAL INDEPENDIENTE Y EL MAGISTERIO DE LA IGLESIA: Pastorales del Ilmo. y Rvdmo. Señor Dr. D. Juan Maura, Obispo de Orihuela.—Murcia, 1903.—Formen un bell volum de prop de 300 páginas, y conté un floret de notabilíssimes pastorals, referents a s'assunto qu'indica es títol; dignes en tot y per tot de s'enteniment que les

dictà y de sa ploma que les va escriure. Es ben per demés recomanarne sa lectura.

—**LITERATURA POPULAR MALLORQUINA:** Tom I. Gloses den Pau Noguera (*Sarol*).—Tom II. Gloses den Andreu Coll (*Tambó*).—Tom III. Gloses den Sebastià Marqués (*En Tid de sa Portella*): publicades a Sóller, ara fa tres anys, per D. Jusep Rullan pre, amb un extens intròit sobre ses vicissituds y decadència de sa poesia popular y vulgar des *glosadors* mallorquins. Interessant estudi folkòric sobre aquells tres famosos glosadors sollerics, y que voldriem veure ampliat a n'es d'altres viles y comarques de sa nostra illa. De cadascun d'aquests llibres y d'alguns altres del mateix Mossen Rullan, n'hi ha exemplars en venda a sa llibreria de ca'n Guasp, carrer d'en Morey, y en aquesta Administració—Cadena de Cort, n.º 11.

De la Pagesia

Felanitx 14.—D'ensà qu'hem comensat per aquí aplegá y pará ses metles, han tenguda aquestes una devallada de prèu. Ara es bessó no's paga més amunt de 75 pessetes es quintá.

En canvi, es prèu de sa verema s'enfila ferm; y era d'esperar qu'axí fos, perque énguany ses mesmes d'es verma, aviat serán acabades. Sa maleïda *florera* mos ha acursada sa feyna. ¡Pobres vinyes felanixeres, qui us ha vistes y vos veu!

Per ara se fan negocis de compra y venda de verema, a rahó de 5 pessetes y mitja a 6 y mitja es quintá, segons calitat.

Sabem de bona tinta que s'autor de s'estudi històric sobre es convent d'Agustins de Felanitx, premiat en es certamen de ses *Fires y Festes*, es s'erudit arxiver paisà nostre, D. Miquel Bordoy. Tot li sia enhorabona.—C.

Festa de Lluch.—Segons noves que'n tenim, pareix que va esser molt solemne y lluïda sa que s'hi celebrà dia 10, commemorant com cad'any sa coronació de la *Moreneta*.

Suscriptors y lectors nostros:

Ara en es ple de s'estiu, y acabat y clòs aquest núm. 20, mos heu de permetre que com a estudiants, fassem una temporada de punt: dexant suspesa fins a altra ordenada publicació setmanal d'aquesta GAZETA.

¿Quant la reprendrem y reformarem?... Axò dependrà de ses circumstancies; y aquestes mos aconseyaran també si en tornarla trere a llum, hem de girà es cayre a sa pedra, publicant una GAZETA diaria, de notícies y informacions (com ja u teniem pensat) o si serà més convenient darli es caràcter y condicions d'una Revista de Lletres, Arts y costums de la terra, com altre temps l'hem tenguda.

Mentre tant, vos agrahim de tot cor sa benvolent rebuda que ja de totduna mos väreu fer; y l'esperam tan bona o millor, en dia que compareguem de bell nou, a fervos nova escomesa.

A n'es diaris mallorquins y a tots quants altres periòdics y revistes mos han fet cas, los agrahim també ses séues atencions y sa amistosa correspondencia que sempre amb noltros han mantenguda.

Salut tenguem, y a reveure!

Avís d'Administració

Es números 1 a 13 de sa GAZETA corresponen a n'es primer trimestre de suscripció. Els altres sèt qui seguixen (d'es 14 fins a n'es 20) componen d'es segon trimestre una mitat ben cumplida.

Y axi lo just y equitatiu será liquidar y passar conte d'aquesta mitat de segon trimestre, a rahó de mitja pesseta. Esperam sa conformitat d'es suscriptors, ara en ferlos sa cobrança.

A n'es qui ja tenien pagat per endavant es segon trimestre de suscripció, los tornarem s'excés de bestrieta que los pertoca.

Si qualcun té interès en completar sa col·lecció y n'hi mancà algun número, ley servirem de franc (mentres n'hi haja) durant es dies que resten d'aquest mes d'Agost.

En romanen unes poques col·leccions completes, al prèu corrent de 1'50 pessetes.

FERRO-CARRILS DE MALLORCA

Servei de trens de passatgers

De Palma a Manacor y Felanitx: a les 7'40 des matí; a les 2 y a les 6'25 des capvespre.
De Palma a Sa Pobla: 7'40 de matí; 2'30 y 6'25 de capvespre.
De Manacor a Palma: 4 y 6'30 demati, y 5'15 decapvespre.
De Manacor a Felanitx y Sa Pobla: 6'30 de matí y 5'15 de capvespre.
De Felanitx a Palma. Manacor y Sa Pobla: 6'40 demati; 12'15 y 5'25 de capvespre.
De Sa Pobla a Palma, Manacor y Felanitx: 6'55 demati; 1 y 5'25 de capvespre.

CORRÈUS AL INTERIOR

Surten cada dia en diligencia, per casi totes ses viles aon no hi passa es tren, devés les 2 des capvespre. Arriben a ciutat entre 7 y 8 des matí.

VAPORS-CORRÈUS

Partexen de Palma

A Barcelona: dimars, dijous y d'divendres; a les 6 de capvespre (directes) y diumenges a les 5 id. (via d'Alcudia).

A Valencia: dimecres a les 9 de matí.

A Alicant: dissapte a les 6 de capvespre.

A Ervissa: diumens a les 10 de matí, dimecres a les 9 id. y dissapte a les 6 de capvespre.

A Mahó: dimars a les 6 de capvespre (directe) y dimecres a les 2 id. (via d'Alcudia).

Arriben a Palma

De Barcelona: diumens, dimecres y dissapte, a les 7 de matí (directe) y dijous a les 9 id. (via d'Alcudia)

De Valencia: d'divens a les 10 de matí.

D'Alicant: dimecres a les 6 de matí.

D'Ervissa: dimars a les 6 de matí; dijous a les 2 de capvespre y d'divendres a les 9 de matí.

De Mahó: diumens a les 9 de matí (via d'Alcudia) y dimars a les 6 de matí (directe).

TRAMVÍA DE PALMA A PORTO-PI

De sa Plassa den Coll y de la Glorieta, desde les 5 y mitja des matí fins a les 9 des vespre, surt un cotxo cada 15 minuts.

De Porto-Pi a Ciutat, de les 5 des matí fins a les 8'50 des vespre partexen dos cotxos cada 15 minuts.

Tot es trajecte: 25 cént. Al Terreno, 15 id. A Sta. Catalina, 10 id. Entre estacions, 10 id.

SERVICI TELEGRÀFIC PROVINCIAL

Estació uberta a totes hores: sa de Palma no més.

Estacions ubertes de dia: Mahó, Ciutadella, Ervissa y Sóller.

De servici limitat (9 a 12 matí y 2 a 7 capvespre): Alcudia, Artá, Felanitx, Inca, Manacor, Andraitx, Sóller y sa d'Alaor (Menorca).

Semaforo: Bajoli (Menorca).

Si anan darrera trabays d'imprenta, garris y primorosos, no teniu més que encarregarlos a s'imprenta d'aquesta GAZETA—Cadena de Cort, n.º II—y quedaren ben servits.

Existencia de LLISTES D'EMBARC Y DE REVISTAS, FUVES DE SERVICI, RELACIONS D'ENTRADES Y SORTIDES A SES FONDES Y HOTELS, PLAGUETES DE LLOGUE DE CASES, TAULES DE CONTES, FACURES, TALONARIS DE LOTERIA, ESTAMPES Y ESCAPULARIS de tota classe, etc., etc.

Preus modestos

Impressos

Calsats de moda

Esmerada confecció

SABATERÍA

RATIER

Carré de sa Cadena de Cort, 7 y 9.

Venta de tabacs y efectes timbrats

LIBRES

AB GRAN REBAXA DE PREUS

LITERATURA POPULAR MALLORQUINA, per D. Josep Rullán, Pre.—Aquesta obra se compon de tres tomes en 4° y contenen:

El 1er: *Gloses d'en Pau Noguera y Rípol* (a) Sarol.—VIII-122 págs. . . . . 0'50 pts.
El 2°: *Gloses de N^o Andreu Coll y Bernat* (a) Tambó.—193 págs. . . . . 0'50 .
El 3er: *Gloses y Codolades d'en Sebastià Marqués y Ortegas* (a) de sa Portella.—131 págs. . . . . 0'50 .

DEL METEX AUTOR

Cultivo del algarrobo.—158 págs. . . . . 1'00 pta.
Cultivo del naranjo.—189 págs. . . . . 1'00 .
Ensayos de Agricultura y Prehistòria.—367 págs. . . . . 1'00 .

De venta a s'Imprenta y Papereria den JUSEP MIR—Cadena de Cort, núm. 11.

LIBRERIA Y TIPOGRAFIA
CATÓLICA

CASA FUNDADA EN 1870

SECCION DE GRABADOS

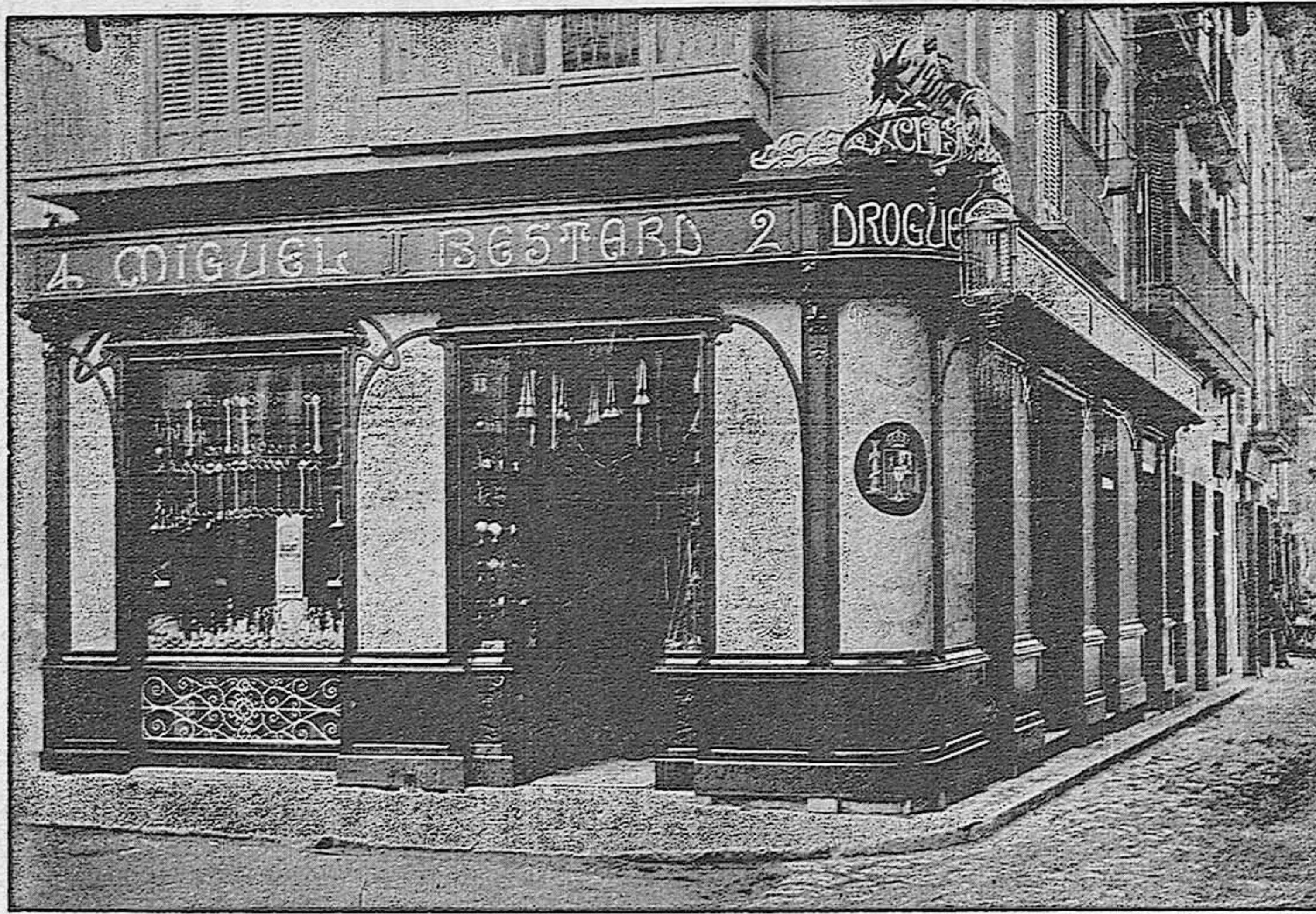
TIPOGRÁFICOS ARTÍSTICOS

BARCELONA PINO 5

FOTOGRAFIADOS DE AUTOTIPIA

Y DE RAYA PARA TODOS LOS OBJETOS

Impr. den J. Mir—Cadena de Cort, 11.

DROGUERÍA Y FERRETERÍA
den MIQUEL BESTARD

(Plassa de sa Cortera, 2 y 4 — carré de s'Esparteria, 1 y 3.)

En aquest establiment s'hi trobarà la mayna de *Droguerías y Productos químicos* de tota casta.—*Eyes* per fusters, ferrers y demés menestrals.—Tota classe d'estopades, amiantos y demés útils per màquines de vapor.—Desincrustant marca «EXCELSIOR» únic d'admirables resultats, per no permetre gens ni mica d'incrustació a ses calderes de vapor.—Representació en aquesta província, de sa companyia UNIÓ ESPANYOLA D'ESPLOSUS: de ses noves CAXES REGISTRADORES, y de sa casa WEYRAT GERMANS, horticultors y floricultors de Valencia.

CORTERA, 2-4.—ESPARTERIA, 1-3.

NICOLAU TICOULAT

CIRUGIÀ DENTISTA

Dentadures postisses, fetes y posades per un novell sistema que permet y facilita una pronunciada clara y rogar bé els aliments.

Orifica, empasta y extréu caxals y dents, sense fer gens ni mica de mal.

Prèus econòmics.

PASSEIG D'ES BORN

Entrada p'es carrer d'es Peraires, n.º 102

COLOR TYP'S

MAGNÍFIQUES REPRODUCCIONS DE QUADROS AL OLI
DELS MILLORS PINTORS DEL MON

Un exemplar. . . 2 ptes.

*Ne trobareu a sa tenda den Jusep Mir
Cadena de Cort, n.º 11—Palma*

Hermós retrato en colors del Papa Lleó XIII, a 1'50 ptes.

ICU-CUT!

SETMANARI DE GRESCA AB NINOTS

Número corrent, 10 cts. • Número enderrerit, 20 cts.

Suscripció y venta, a s'Administració d'aquesta GAZETA:

Cadena de Cort, n.º 11.—Palma.

Illustrations of children riding bicycles.

TARJETES POSTALS

JUSEP MIR, Cadena de Cort, número 11.—També n'hi ha en blanc per dibuxarhi demunt, en vitela apostila, de diferents colors.

